

ChemBio

Helsingin Messukeskus 27.-29.05.2009

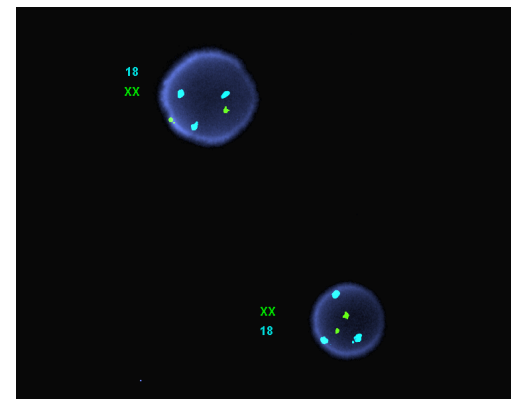
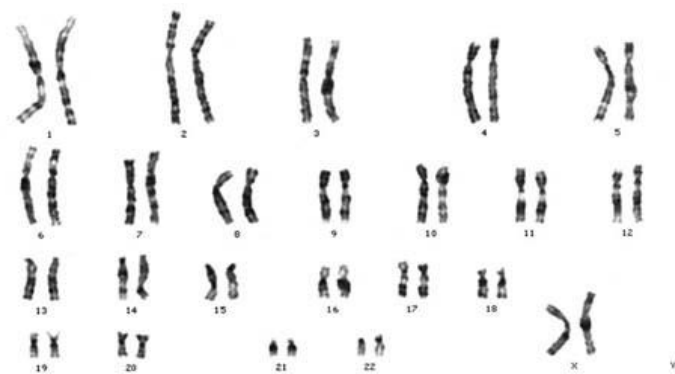
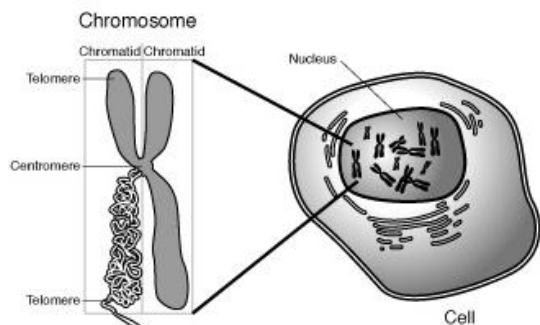
Miten geenitestin tulos muuttaa syövän hoitoa?

Kristiina Aittomäki, dos. ylilääkäri

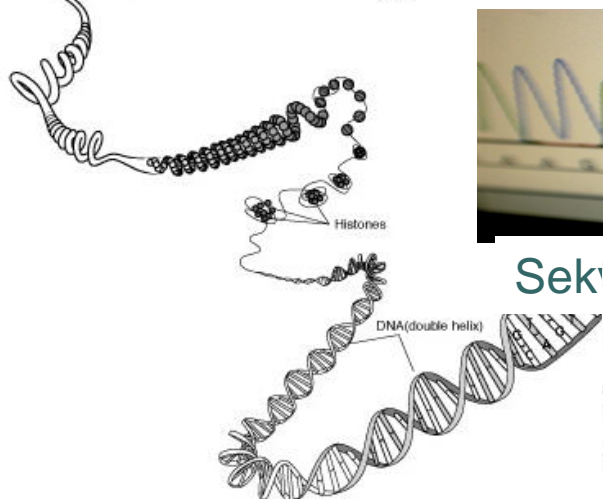
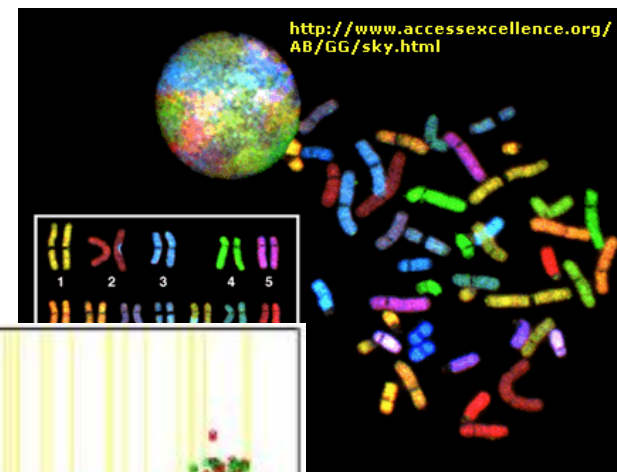
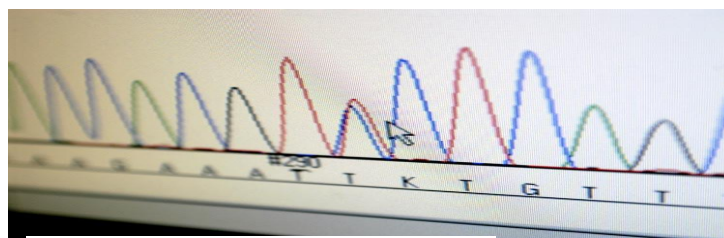
HYKS Perinnöllisyyslääketieteen yksikkö

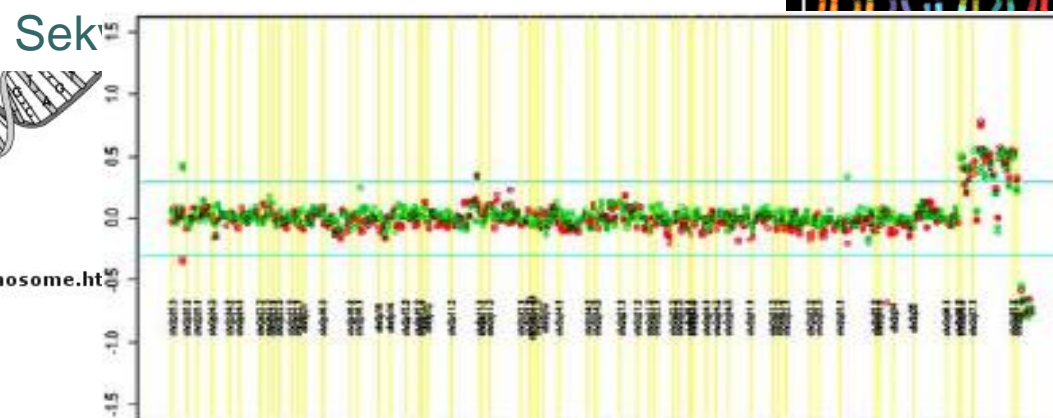
Genomin tutkiminen

FISH

<http://www.accessexcellence.org/AB/GG/chromosome.ht>

Rintasyövän periytyvä alttius

- syövän kehitykseen vaikuttavat perimä ja ympäristö
- jos yksittäisen geenivirheen vaikutus on suuri (5-10% rintasyövistä), geenivirheen kantajalla on korkea riski sairastua = korkean riskin perinnöllinen alttius
- jos yksittäisen geenivirheen vaikutus on pieni = satunnainen syöpä

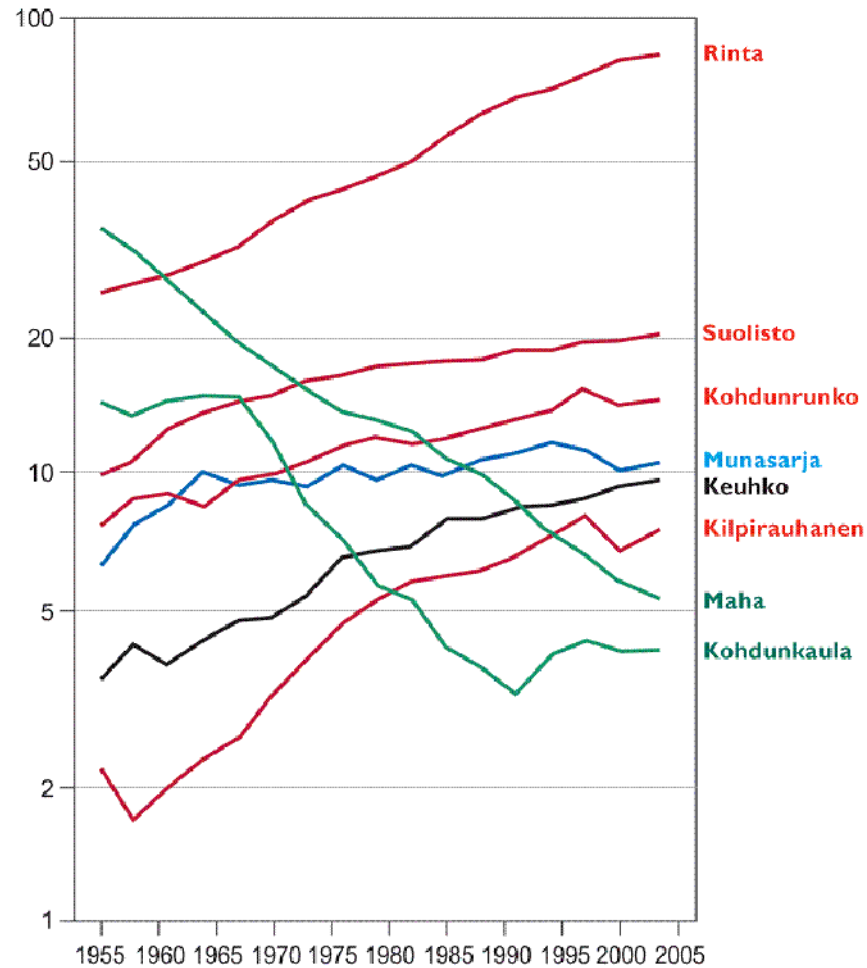
Rintasyövän epidemiologiaa

- rintasyöpä on naisten yleisin syöpä
- maailmassa uusia tapauksia > miljoona vuodessa
- Suomessa, uusia rintasyöpiä ~4000/v.

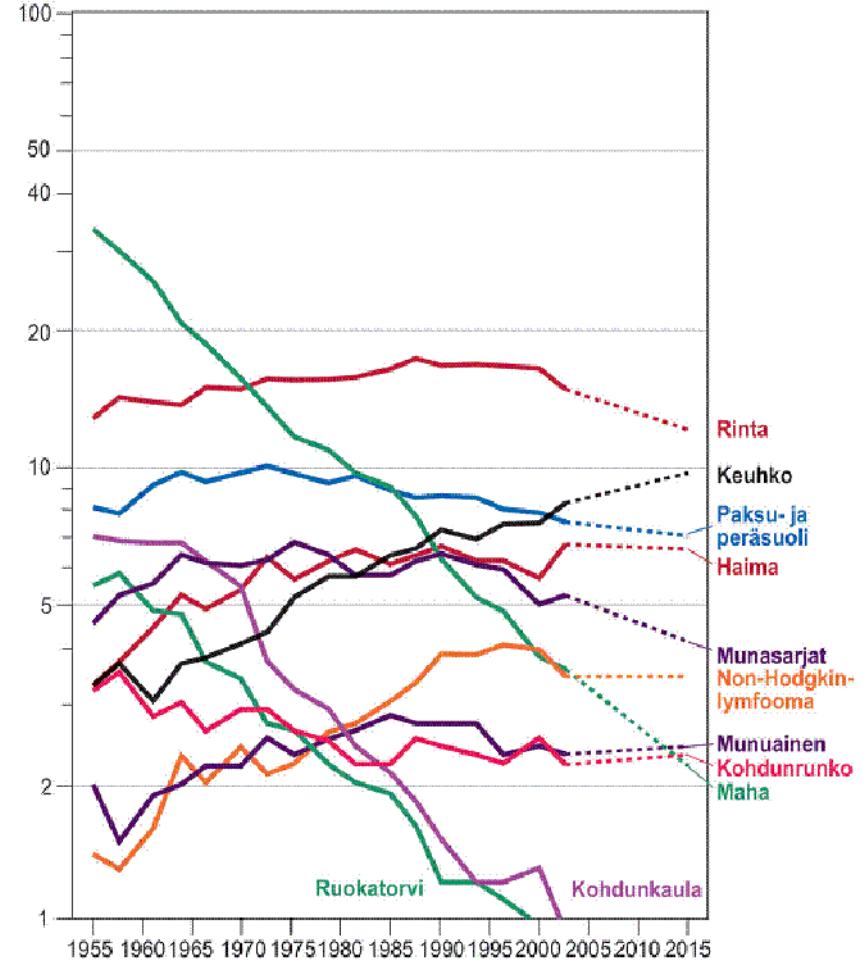

Naisten syöpien ilmaantuvuus ja kuolleisuus

Ilmaantuvuus/100 000

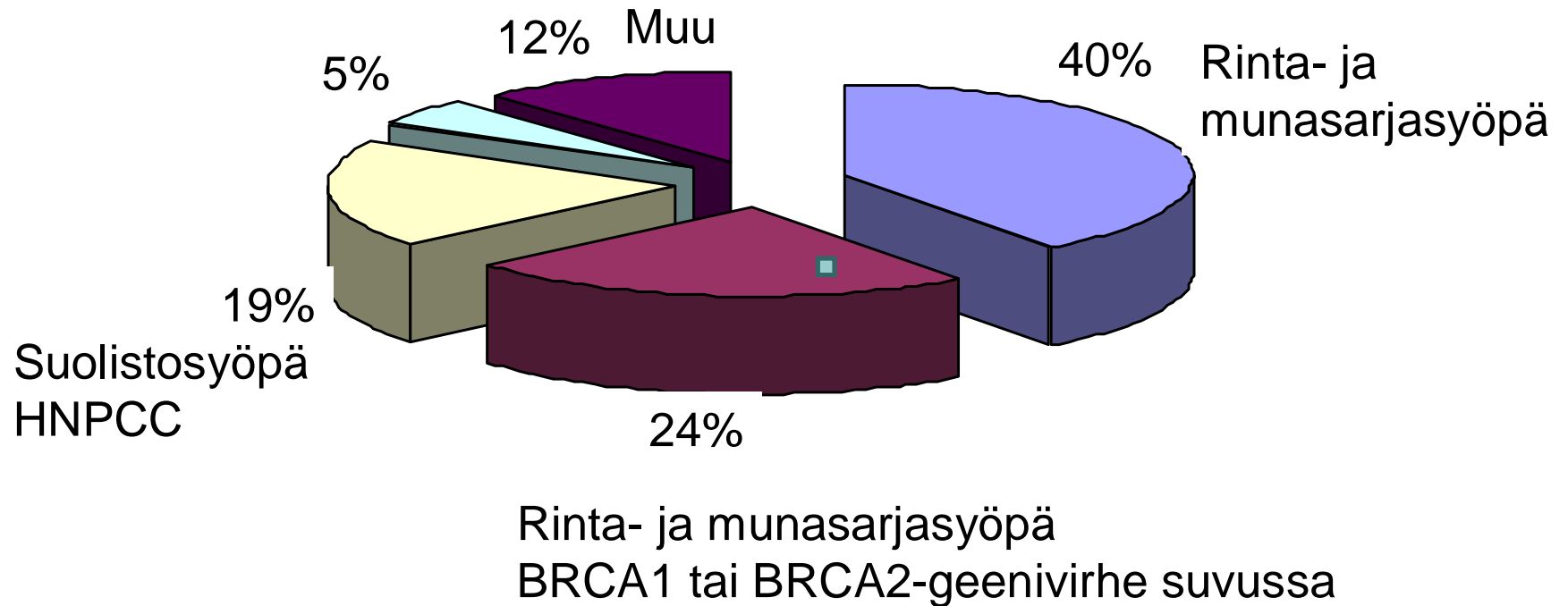

Kuolleisuus / 100 000

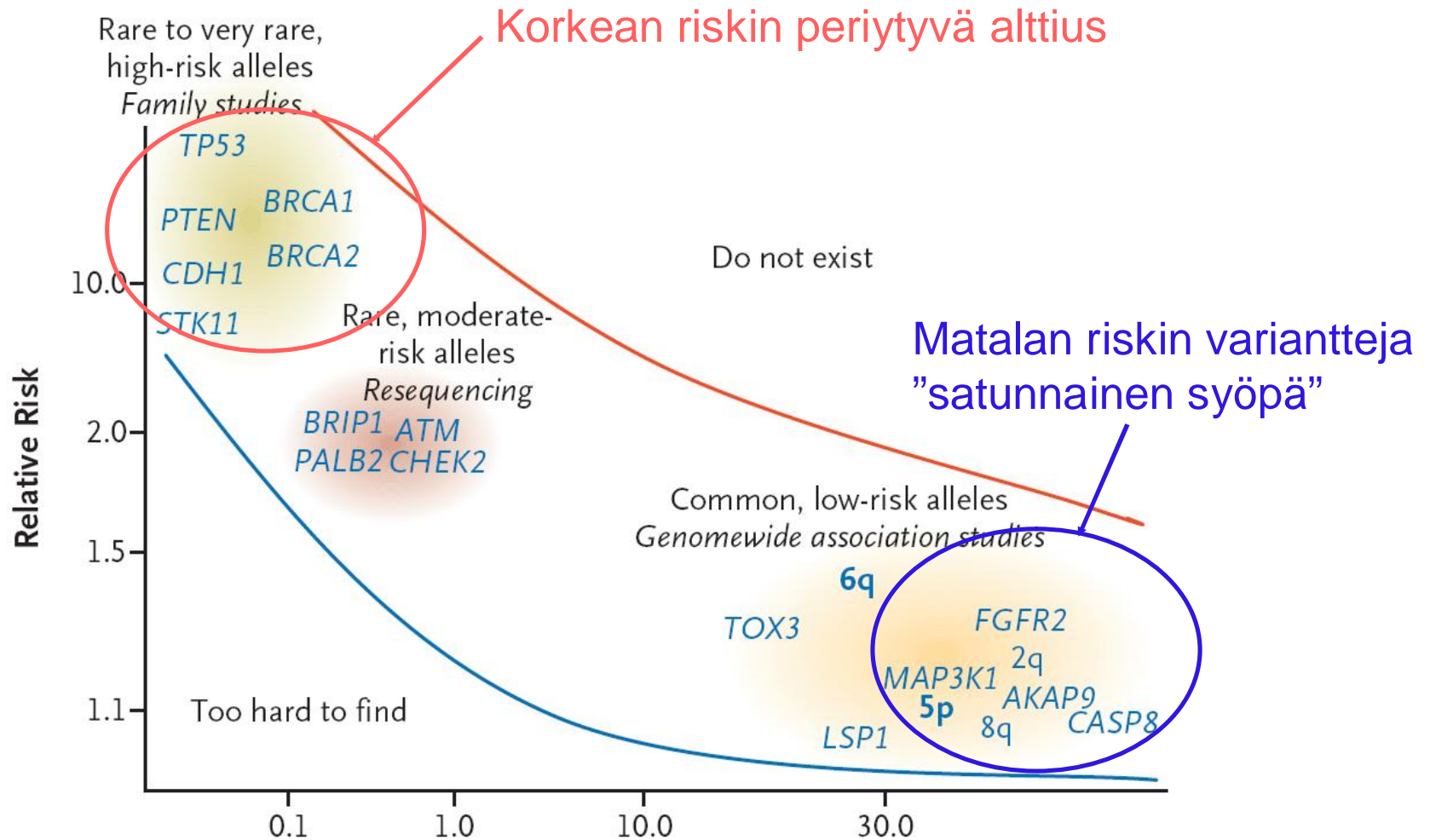

Kliinisen syöpägenetiikan konsultaatiot HYKS:ssa

- 28% kaikista perinnöllisyyslääkäreiden vastaanotoista syöpägenetiikan konsultaatioita
- N=448

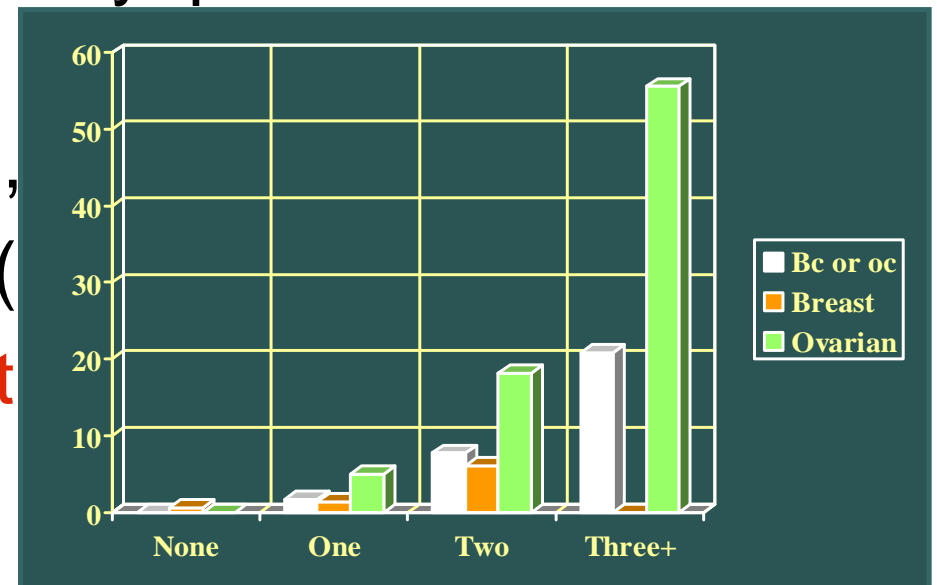

Rintasyöpäalttiutta aiheuttavia geenejä ja variantteja

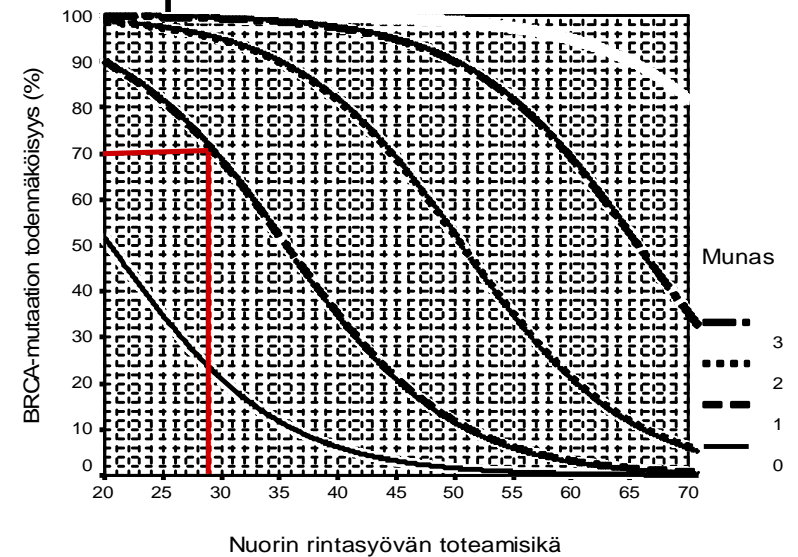
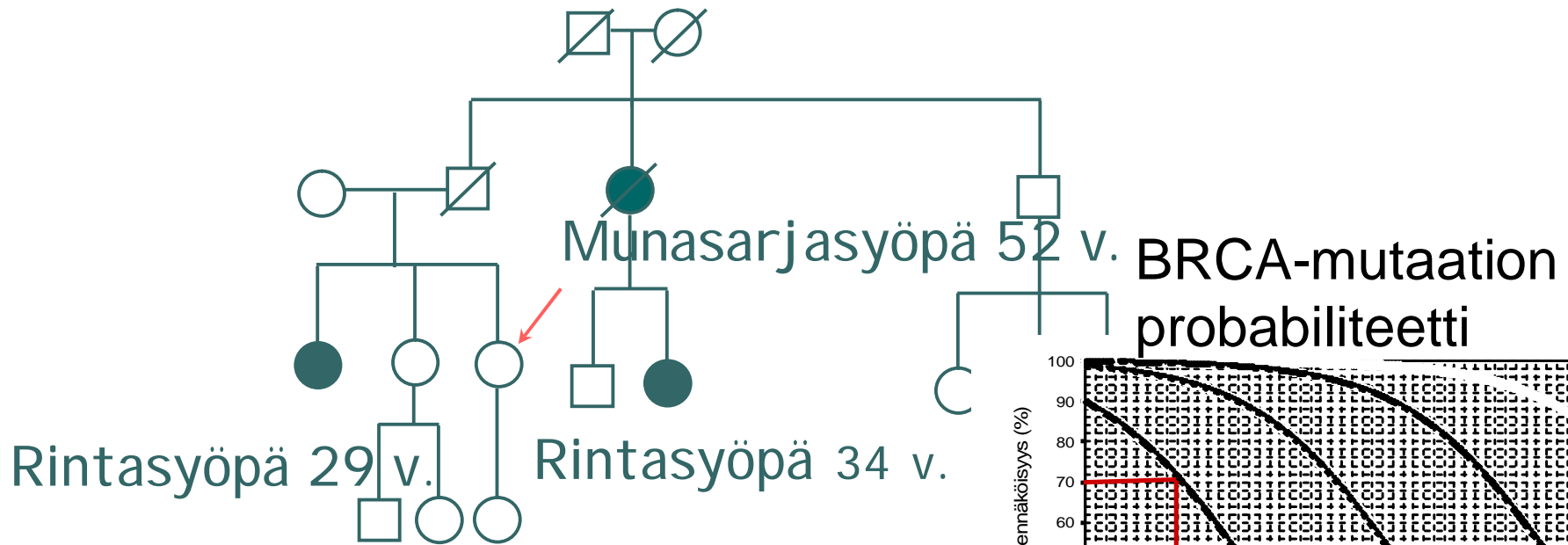
BRCA-geenivirheet suomalaisilla rintasyöpäpotilailla

- 1035 valikoimatonta rintasyöpäpotilasta vv. 1997-1998 Tays ja HYKS Syöpätautien klinikoilta
- dg keski-ikä 56,2 v. Helsinki,
- 19 valtamutaation tutkimus (
- 1.8% potilaista (n=19) todettiin
● 4 BRCA1-mutaatiota
● 15 BRCA2-mutaatiota

Korkean riskin suku

Mutaation kantajan syöpäriski

Väestötason elinikäinen riski

- rintasyöpä 10%
- munasarjasyöpä 1.5-2%

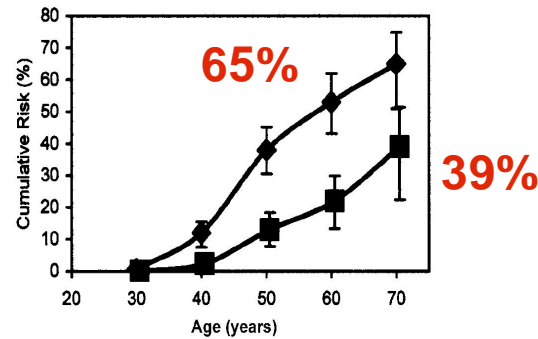

Figure 3 Cumulative risk of breast (◆) and ovarian (■) cancer in *BRCA1*-mutation carriers.

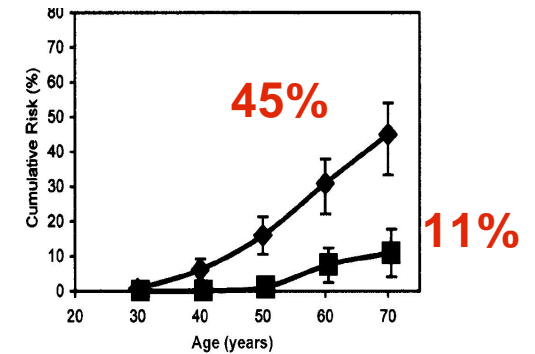

Figure 4 Cumulative risk of breast (◆) and ovarian (■) cancer in *BRCA2*-mutation carriers.

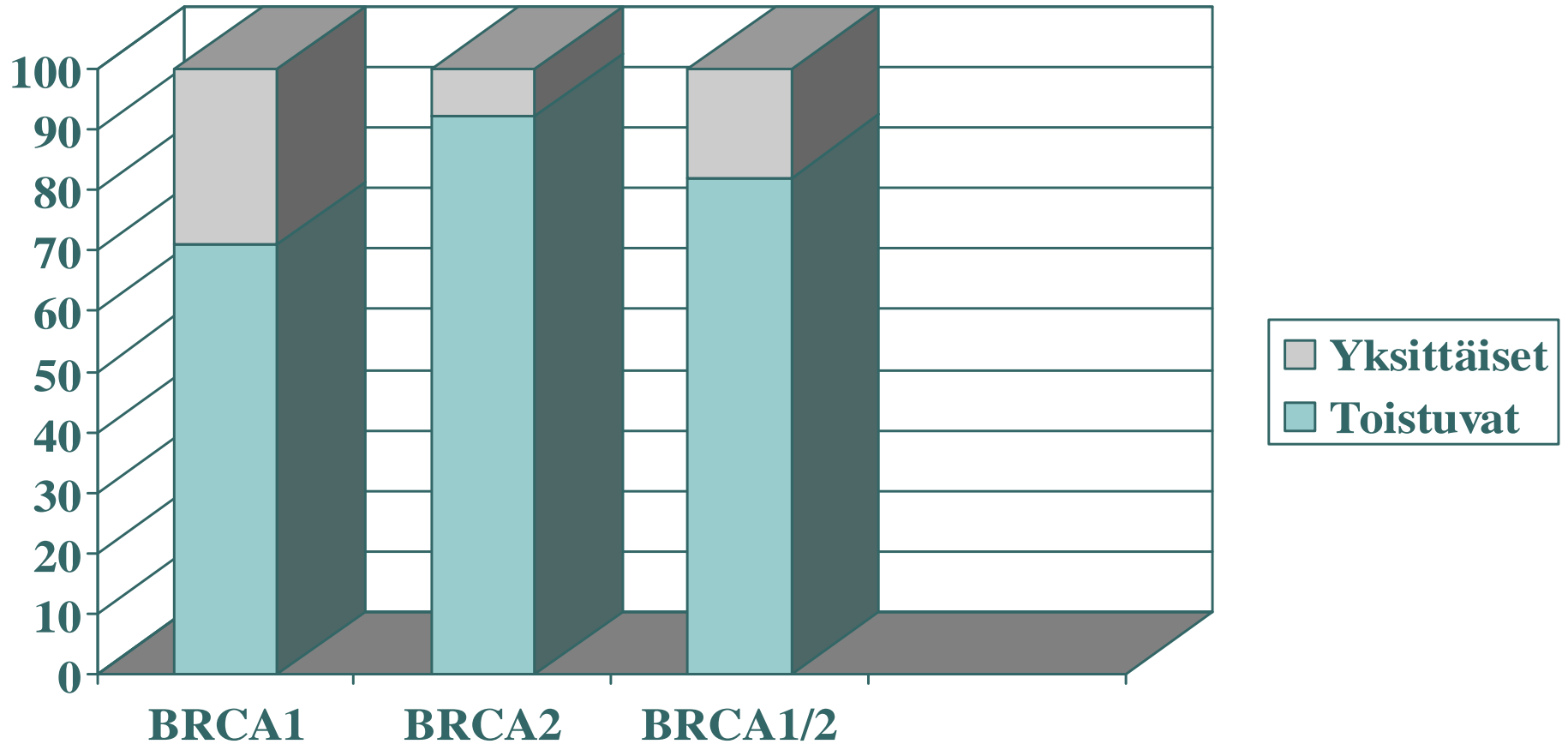
Table 2. Cumulative risks (standard errors) of breast cancer and ovarian cancer among relatives with *BRCA1* or *BRCA2* mutations.

Risk by age	Breast cancer			Ovarian cancer	
	<i>BRCA1</i> or 2	<i>BRCA1</i>	<i>BRCA2</i>	<i>BRCA1</i>	<i>BRCA2</i>
30	0.02 (0.01)	0.03 (0.01)	0	0	0
40	0.20 (0.03)	0.21 (0.03)	0.17 (0.05)	0.03 (0.01)	0.02 (0.02)
50	0.37 (0.04)	0.39 (0.04)	0.34 (0.07)	0.21 (0.04)	0.02 (0.02)
60	0.55 (0.04)	0.58 (0.05)	0.48 (0.08)	0.40 (0.05)	0.06 (0.05)
70	0.71 (0.04)	0.69 (0.05)	0.74 (0.08)	0.46 (0.06)	0.12 (0.07)
80	0.82 (0.05)	0.81 (0.06)	0.85 (0.08)	0.54 (0.07)	0.23 (0.12)

BRCA1- ja BRCA2- mutaatiot 2007

H.Nevanlinna, unpublished

BRCA1

49/69

BRCA2

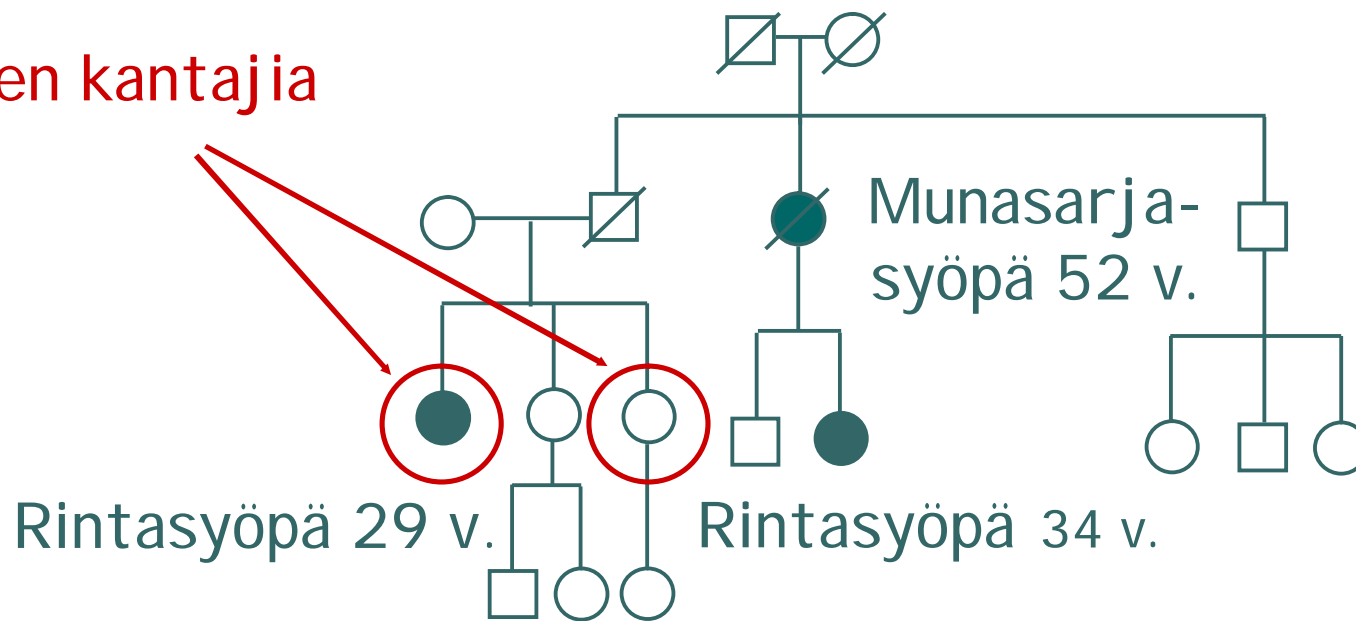
71/77

BRCA1/2

120/146 (82%) perhettä, jossa
valtamutaatio

Korkean riskin suku, BRCA1-geenivirhe

Geenivirheen kantajia

Korkean riskin suku, BRCA1-geenivirhe

Geenivirheen kantaja

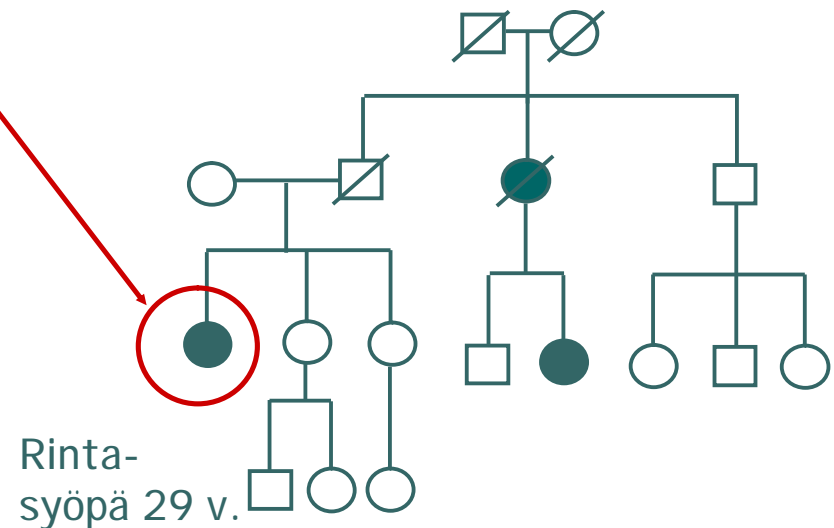
- korkea riski sairastua uuteen rintasyöpään
- korkea riski sairastua munasarjasyöpään

Rintasyövän leikkaushoito:

- yleensä säästävä leikkaus
= vain syöpä poistetaan
- geenivirheen kantajalla laaja leikkaus
= rintarauhaskudoksenpoisto ja
plastiikkakirurginen korjaus

Korkea munasarjasyöpäriski

- ennaltaehkäisevä leikkaus
- seuranta

Korkean riskin suku, BRCA1-geenivirhe

Geenivirheen kantaja

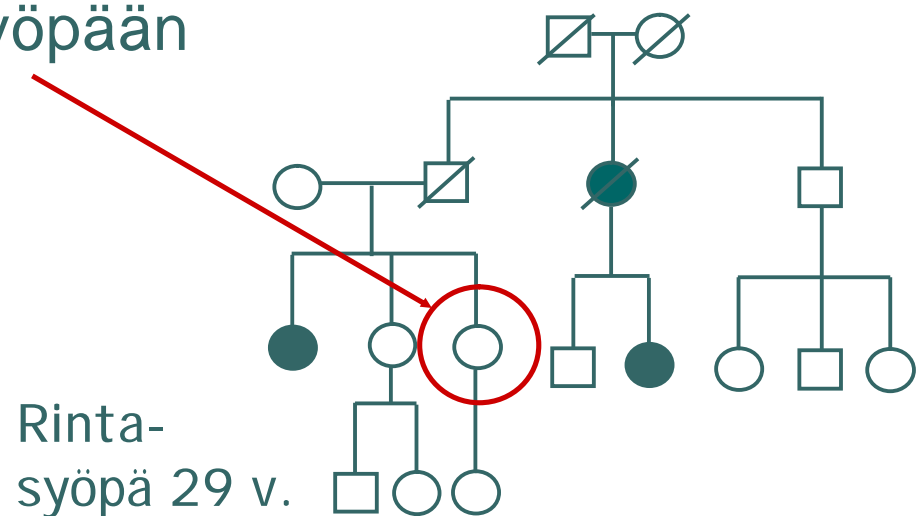
- korkea riski sairastua rintasyöpään
- korkea riski sairastua munasarjasyöpään

Korkea rintasyöpäriski

- ennaltaehkäisevä leikkaus ja plastiikkakirurginen korjaus
- seuranta alkaen 25 v.

Korkea munasarjasyöpäriski

- ennaltaehkäisevä leikkaus 40 v.
- seuranta alkaen noin 30v.

Cancer risk after risk-reducing surgery

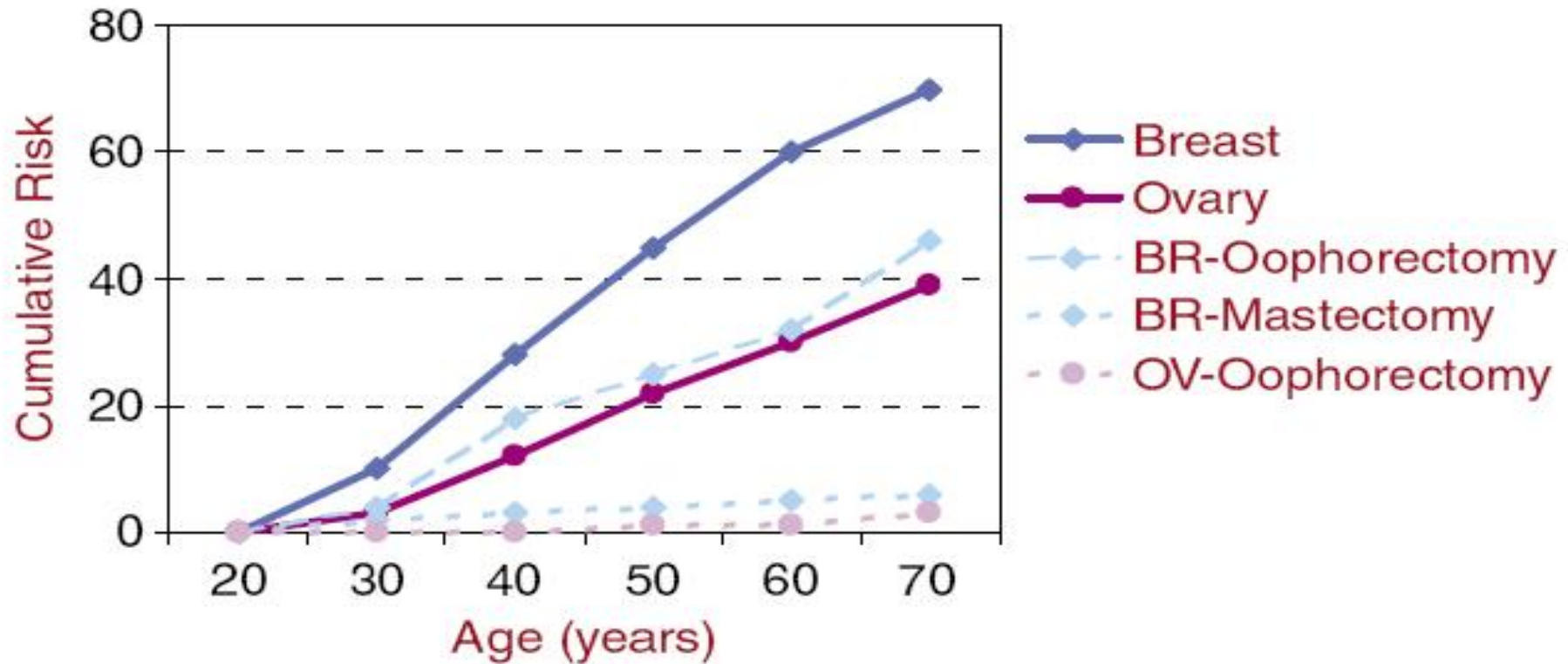
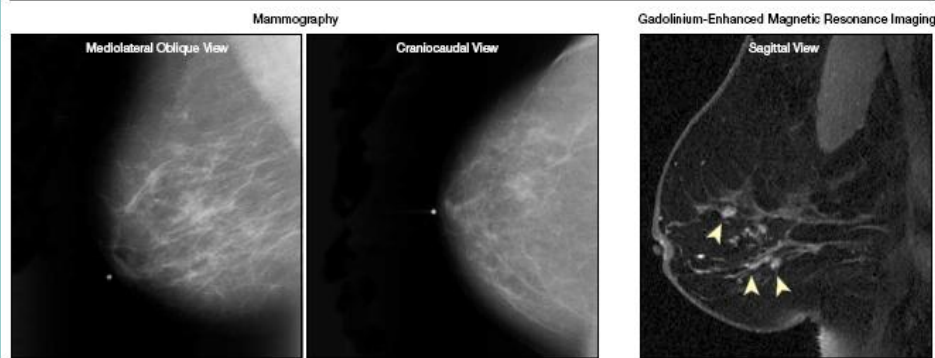

Figure 1 Cancer risk reduction with prophylactic surgery.

MRI ja mammografia rintojen seurannassa

Figure 2. Mammography and Magnetic Resonance Imaging in *BRCA2* Mutation Carrier With Less Than 25% Fibroglandular Density

False-negative mammograms in a 63-year-old *BRCA2* mutation carrier demonstrating normal-appearing breasts that are composed of mostly fat (<25% fibroglandular density), classified as Breast Imaging Reporting and Data System (BI-RADS) 1. Sagittal, gadolinium-enhanced, fat-suppressed 3-dimensional spoiled gradient recalled magnetic resonance image of the right breast reveals clumped enhancement of more than 3.4 cm in a ductal distribution (arrowheads), classified as BI-RADS 4. Magnetic resonance imaging-guided wire localization and excisional biopsy revealed ductal carcinoma in situ.

Warner et al. *Jama* 2004

BRCA1

BRCA2

	Cancer	No cancer	Sensitivity of test (95% CI)	Specificity of test (95% CI)
All women (n=649)				
CE MRI+, XRM+	8	37		
CE MRI+, XRM-	19	307		
CE MRI-, XRM+	6	84		
CE MRI-, XRM-	2	1418		
CE MRI+	27	344	77% (60-90)	81% (80-83)
XRM+	14	121	40% (24-58)	93% (92-95)
CE MRI+ or XRM+	33	428	94% (81-99)	77% (75-79)
p value (CE MRI vs XRM)			0.01	<0.0001
Women with mutation in <i>BRCA1</i> or with a first-degree relative with mutation in <i>BRCA1</i> (n=139)				
CE MRI+, XRM+	3	11		
CE MRI+, XRM-	9	65		
CE MRI-, XRM+	0	19		
CE MRI-, XRM-	1	270		
CE MRI+	12	76	92% (64-100)	79% (75-83)
XRM+	3	30	23% (5-54)	92% (88-94)
CE MRI+ or XRM+	12	95	92% (64-100)	74% (69-78)
p value (CE MRI vs XRM)			0.004	<0.0001
Women with mutation in <i>BRCA2</i> or with a first-degree relative with mutation in <i>BRCA2</i> (n=86)				
CE MRI+, XRM+	2	3		
CE MRI+, XRM-	5	38		
CE MRI-, XRM+	4	10		
CE MRI-, XRM-	1	181		
CE MRI+	7	41	58% (28-84)	82% (77-87)
XRM+	6	13	50% (21-79)	94% (91-97)
CE MRI+ or XRM+	11	51	92% (62-100)	78% (72-83)
p value (CE MRI vs XRM)			1.0	0.0001

Table 1: Occurrence of breast cancer in women grouped by result of CE MRI and mammography (XRM) examinations Leach et al.

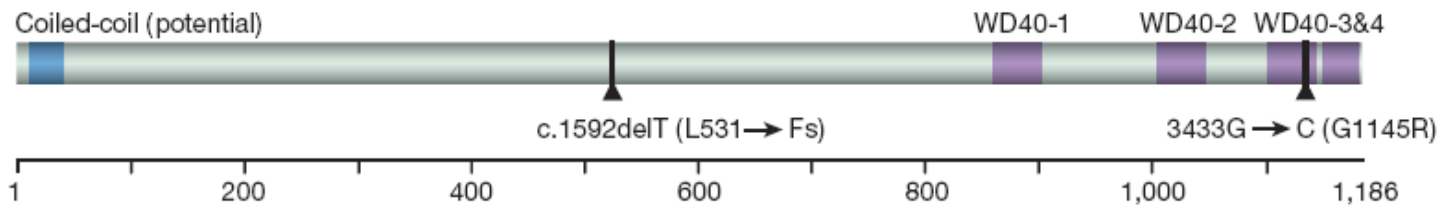
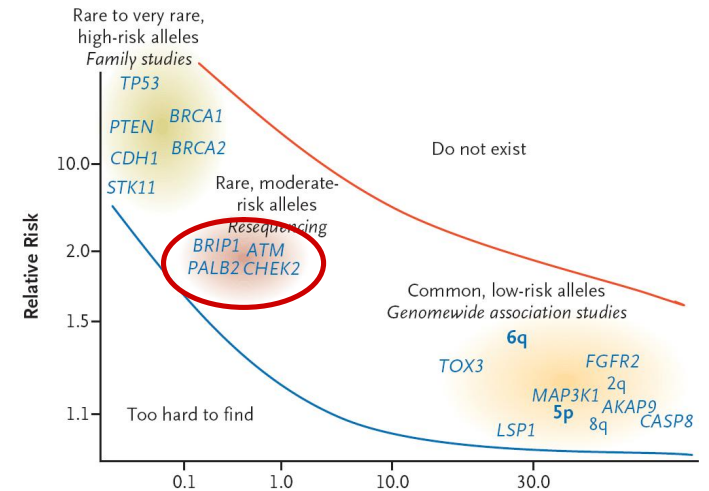
www.thelancet.com Vol 365 May 21, 2005

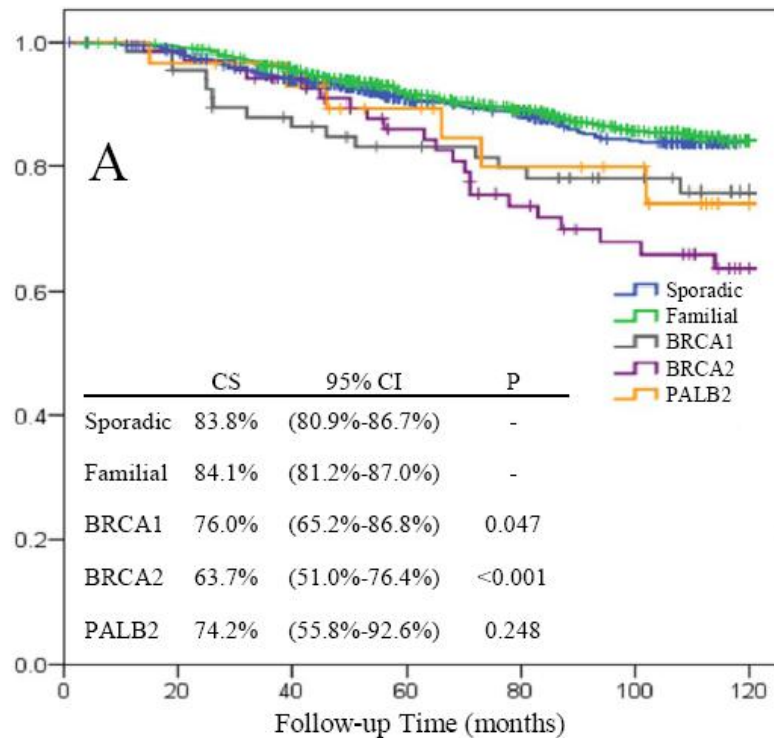

PALB2

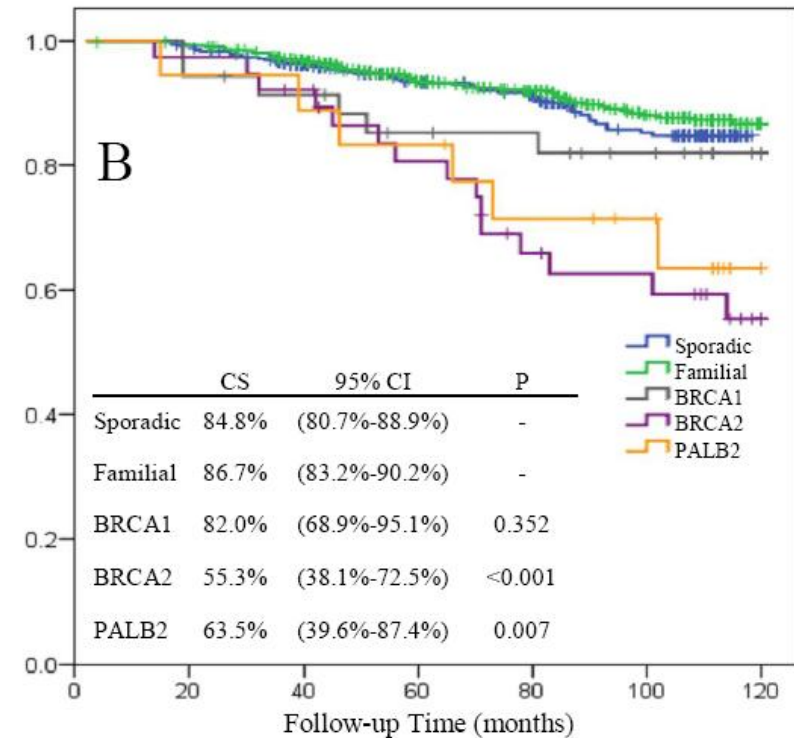
- partner and localizer of BRCA2
- osallistuu DNA korjaukseen (DSB repair)
- kohtalaisen riskin alttiusgeeni (Rahman et al 2007)
- Suomessa perustajamutaatio 1592delT (Erkko et al. Nature 2007)
- 1592delT kantajilla ad 40% rintasyöpäriski 70 v. ikään

BRCA1 and BRCA2 and PALB2 10-vuoden eloonjäämisen todennäköisyys

Kaikki potilaat

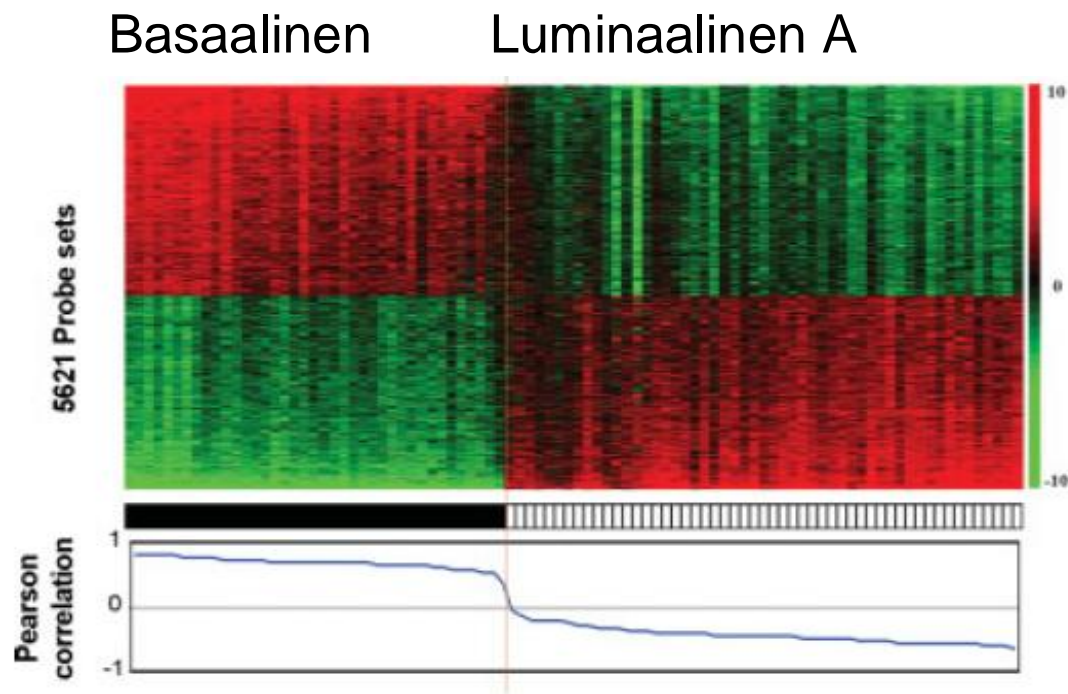
Her2 neg. potilaat

Rintasyöpien luokittelu

- nykyinen luokittelu ja hoito
  - levinneisyys
  - pahanlaatuisuusaste (gradus)
  - HER2
  - hormonireseptoristatus
- geeniekspressioprofiloinnin mukaan 5 alatyyppiä
  - Luminaalinen A (45%)
  - basaalinen (15%)

Characteristics ¹	No. tumours (percent of evaluated cases)		<i>p</i> ²	
	Basal (<i>N</i> = 285)	Luminal A (<i>N</i> = 480)		
Age (563)	<=50	129 (65%)	159 (44%)	1.10 E-06
	>50	69 (35%)	206 (56%)	
Pathological tumour size	<=2 cm	43 (32%)	126 (48%)	2.00 E-03
	>2 cm	93 (68%)	138 (52%)	
Pathological axillary lymph node status (546)	neg	162 (82%)	215 (62%)	7.93 E-07
	pos	36 (18%)	133 (38%)	
SBR Grade (520)	I+II	41 (22%)	262 (79%)	7.73 E-38
	III	147 (78%)	70 (21%)	
ER Status (755)	neg	230 (82%)	18 (4%)	1.03 E-118
	pos	50 (18%)	457 (96%)	
PR Status (350)	neg	114 (82%)	43 (20%)	4.76 E-31
	pos	25 (18%)	168 (80%)	
P53 Status (121)	neg	19 (40%)	58 (79%)	1.50 E-05
	pos	29 (60%)	15 (21%)	
KI67 Status (127)	neg	4 (8%)	29 (38%)	1.45 E-04
	pos	47 (92%)	47 (62%)	
ERBB2 Status (198)	neg	78 (93%)	108 (95%)	0.76
	pos	6 (7%)	6 (5%)	
PCR (86)	yes	19 (53%)	5 (10%)	1.94 E-05
	no	17 (47%)	45 (90%)	
5-year OS (332)		58%	88%	4.37 E-11
5-year MFS (597)		66%	82%	

Rintasyövän molekylaarinen luokittelu

Observed subtype		Predicted subtype		Total
		Basal	Luminal A	
Basal	Basal	39	0	39
	Luminal A	0	53	53
Total		39	53	92

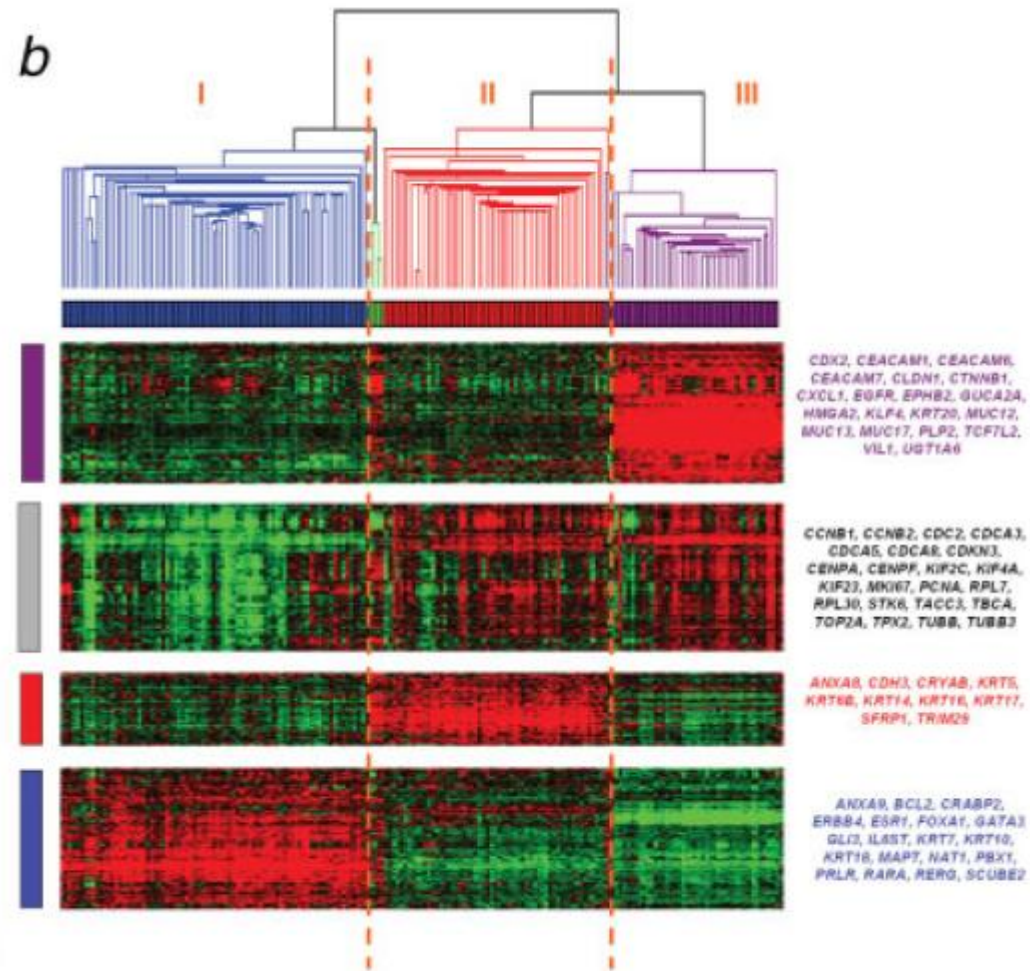
Fisher exact test, p-value = 7.01e-27

Kolumni= tuumori
Rivi=geeni
5621 geeniä

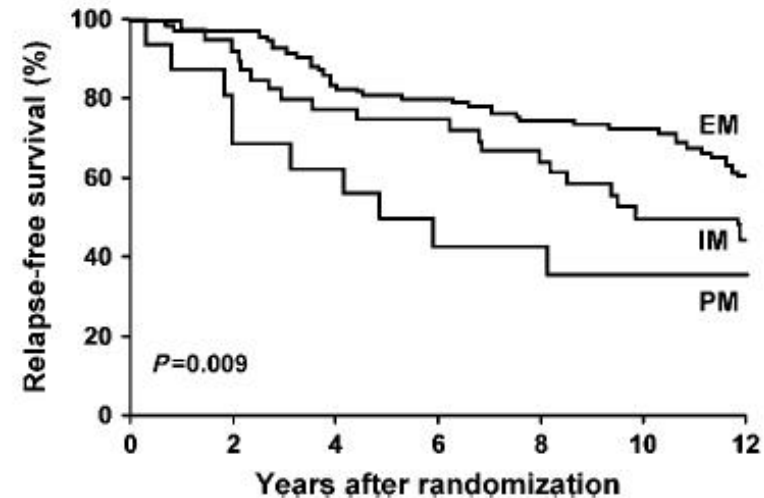
Koko genomin expressioprofilointi

I=luminaalinen A
Normaali rintakudos
II=basaalinen
III=colon cancer

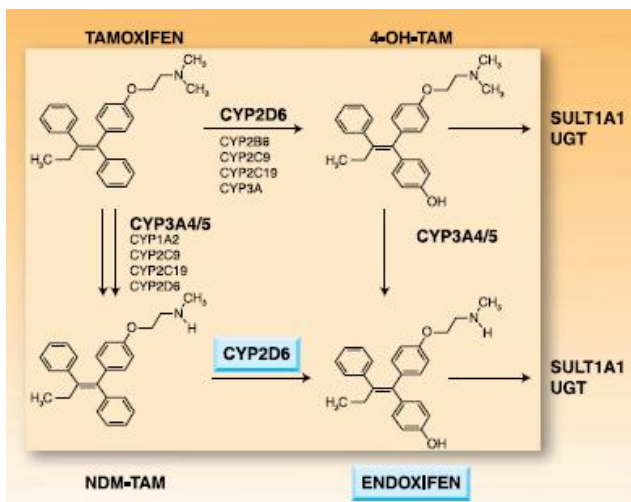

Tamoksifeeni ja CYP2D6 variantit

- estrogeenireseptoriposiitiivisen rintasyövän hoidossa käytetty lääke
- aktivoituu elimistössä

Figure 3 Kaplan-Meier estimates of RFS based on metabolizer status (extensive, intermediate, or poor). Reprinted with permission from Goetz, M.P. *et al. Breast Cancer Res. Treat.* **101**, 113–121 (2007).

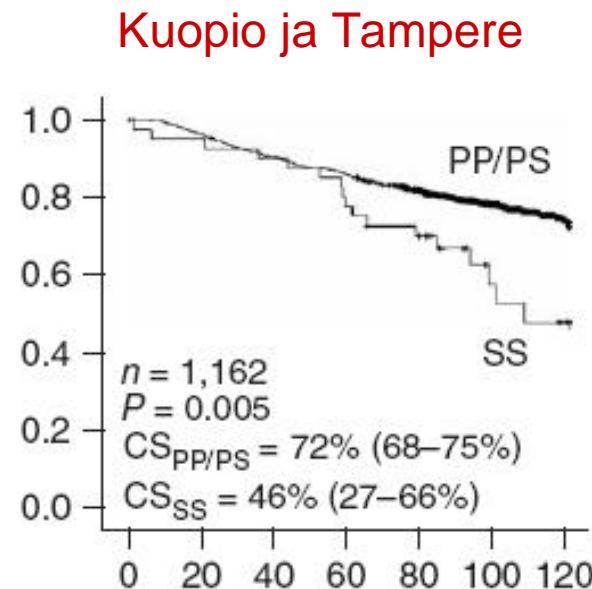
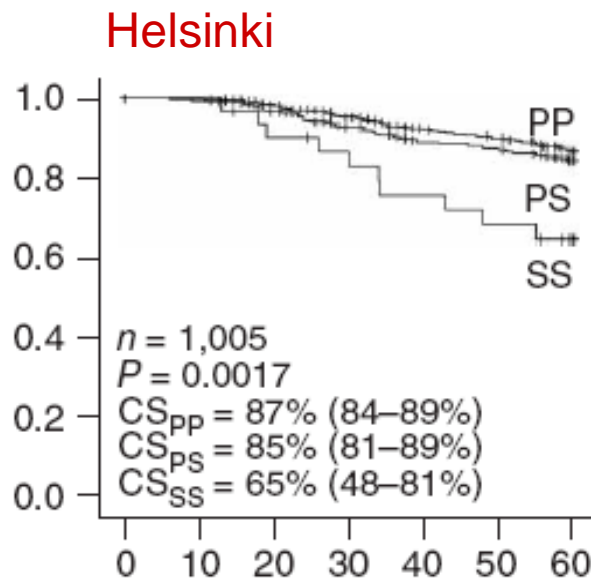
Table 1 Major CYP2D6 alleles, effect on enzyme metabolism, and allele frequencies in selected populations

Major variant alleles	Consequence	Allele frequencies (%)		
		Caucasians	Asians	Black Africans
<i>CYP2D6</i> *2x _n	Increased enzyme activity	1–5	0–2	2
<i>CYP2D6</i> *4	Inactive enzyme	12–21	1	2
<i>CYP2D6</i> *5	No enzyme	27	6	4
<i>CYP2D6</i> *10	Decreased activity	1–2	51	6
<i>CYP2D6</i> *17	Decreased activity	0	0	20–35
<i>CYP2D6</i> *41	Decreased activity	8–10	0–2	11–14

Modified from Ingelman-Sundberg, M. Genetic polymorphisms of cytochrome P450 2D6 (CYP2D6): clinical consequences, evolutionary aspects and functional diversity. *Pharmacogenomics J.* **5**, 6–13 (2005).

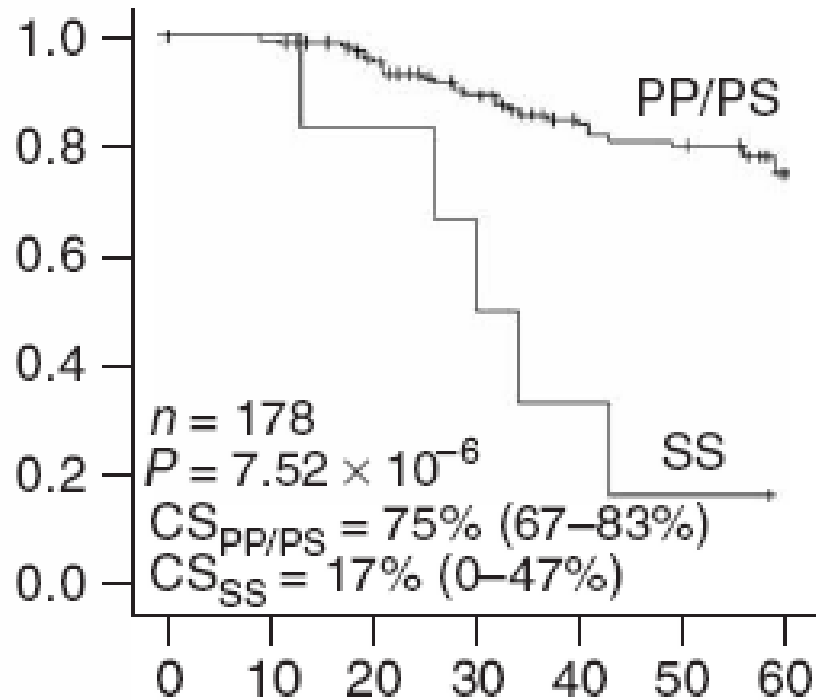
NQO1 entsyymin genotyyppi ja rintasyövän ennuste

- NQO1 suojelee soluja oksidatiiviselta stressiltä ja karsinogeneesiltä
- NQO1*2 (p.187P>S) variantti homotsygoottisena 4-20% väestössä
- NQO1*2 homotsygooteissa (SS) soluissa ei mitattavaa entsyymiaktiiviteettia
- NQO1*2 –kantajilla kohonnut rintasyöpäriski
- NQO1-/- hiirimalli altis kasvainten muodostukselle

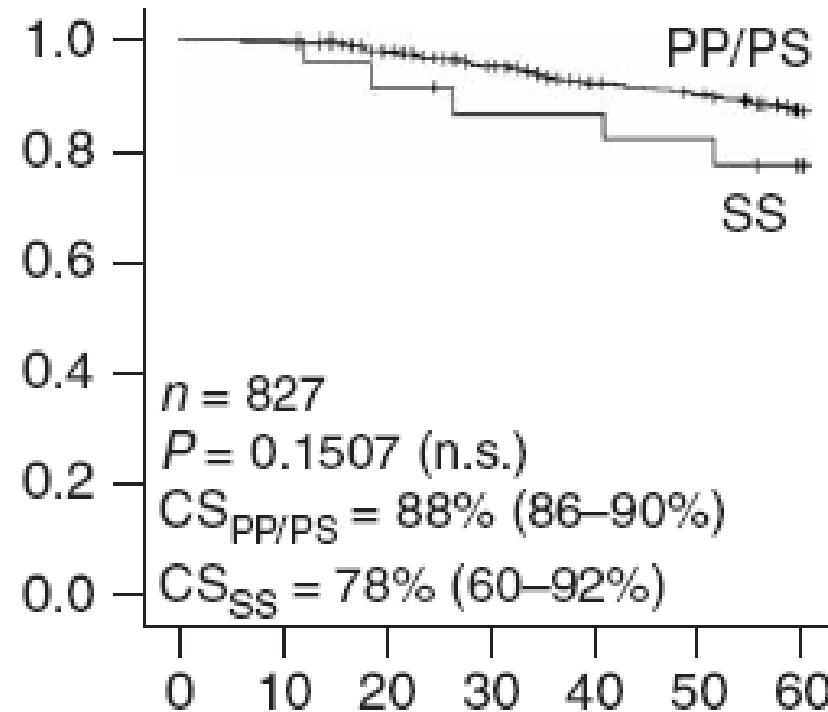

NQO1 ja metastasoineen rintasyövän ennuste

Antrasykliinihoito

Ei antrasykliinejä

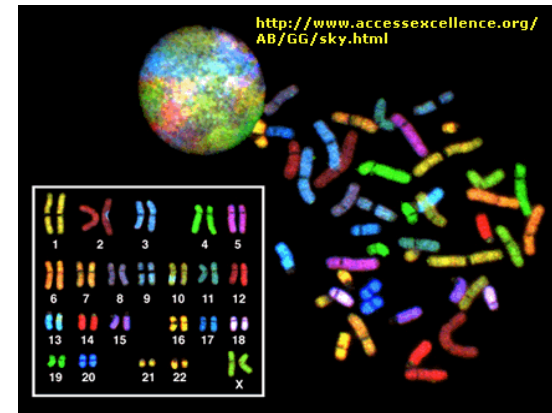

Syöpään liittyvät geneettiset tutkimukset

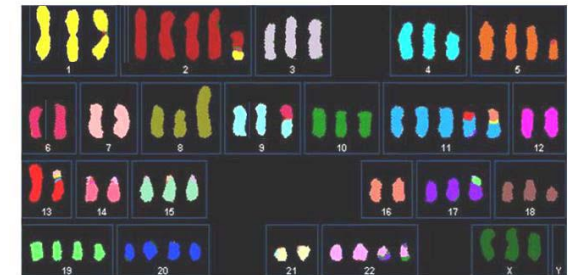
Kohdistuvat henkilön omaan perimään

- syöpäriskin määrittäminen
- tutkimustulokset pysyviä
- tulokset kertovat usein myös lähisukulaisten riskistä

Kasvaimeen kohdistuvat tutkimukset

- syöpätyypin määrittäminen
- jokainen saman henkilön kasvain erilainen
- tuloksilla ei merkitystä lähisukulaisten kannalta

Syöpäalttiuden perinnöllisyysneuvonta

- periytyvyyden riskin arviointi suvussa
- periytymistapa
- henkilökohtaisen riskin arviointi
- geenitestauksen mahdollisuus
- geenitestauksen järjestäminen
- mahdollinen seuranta, ennaltaehkäisy
- psykososiaaliset näkökohdat

Ennakoiva geenitestaus BRCA1/2

Testiä tarjottiin 682 henkilölle

- 50% riski: 275 naista ja 271 miestä
- 25% riski: 136 naista

Testaukseen tuli

- 48% naisista (198/411)
- 22% miehistä (59/271)

Ennakoiva geenitesti HNPCC

Testiä tarjottiin 446 henkilölle (36 perhettä)
347 (78%) henkilöä tuli vastaanotolle
334 henkilöä 75% (kaikista) halusi testin
kaikkiaan 96% neuvontaan tulleista
testattiin

Seurantakysely 1 kk ja 1 v. tulosten saamisen jälkeen:
90% oli tyytyväisiä päätökseen tulla testatuksi

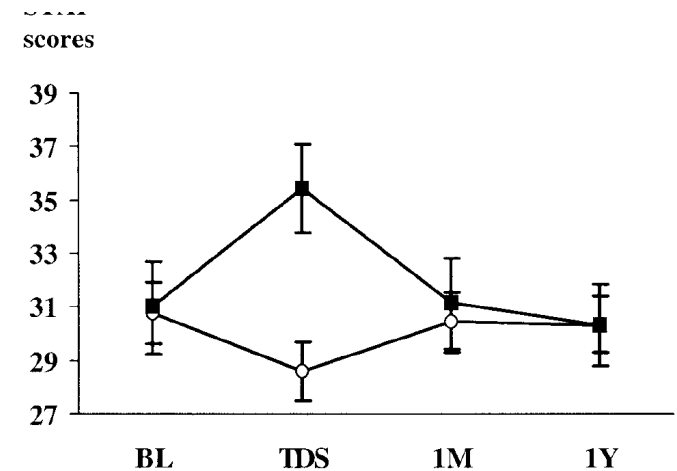

FIGURE 1 – Illustration of the course of age-adjusted mean scores and 95% CI of anxiety (STAI) during the testing procedure. BL, baseline; TDS test disclosure session; 1M, 1-month follow-up; 1Y, 1-year follow-up; circles, mutation negative; squares, mutation positive.

Geneettisiä tutkimuksia tarvitaan syövän diagnostiikassa ja hoidossa

- Riskin määrittämiseen
- Periytyvän alttiuden arviointiin
- Ennalta ehkäisyyn
- Diagnoosiin
- Ennusten arviointiin
- Hoidon valintaan
- Seurannan suunnitteluun

Uusien hoitojen
kehittämiseen

Kiitos!